

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Oulun kaupungin lausunto valtioneuvoston selontekoon kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Viite: Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntopyyntö 8.10.2021, VNS 6/2021 vp

Asia: Oulun kaupungin asiantuntijalausunto

Alueellinen yhdenvertaisuus

Maahanmuuttaneiden työllistämisen tilanne ja työpaikkojen tarjonta vaihtelee alueittain. Pohjoisempana avointen työpaikkojen määrä ja toimialojen runsaus on vähäisempää Etelä-Suomen suuriin asutuskeskuksiin verrattuna. Vaikka Pohjois-Pohjanmaalla lukumäärällisesti on vähemmän maahanmuuttaneita Etelä-Suomeen verrattuna, heidän palvelutarpeensa on sama, tai jopa suurempi työmarkkinoiden haasteista ja vastaanottavuudesta johtuen. Resurssoinnissa tulisi huomioida, että tarjottavien palveluiden laatu ja saavutettavuus on yhdenvertaista koko maassa alueesta riippumatta.

Työelämän vastaanottavuus

Maahanmuuttajatyön yhtenä haasteena on tunnistettu työelämän vastaanottavuuden haasteet. Tähän on valmisteilla erilaisia toimenpiteitä mm. työelämän monimuotoisuusohjelma. Tulisi varmistaa, että toimenpiteet ja resurssit jalkautuvat eri puolelle Suomea ja että yrittäjät ja työnantajat tulevat entistä vahvemmin mukaan yhteistyöhön. Pohjois-Suomessa työnantajilla on erittäin korkeat kielivaatimukset ja korkeampi kynnys palkata ulkomaalaistaustainen. Tämä vaati entistä enemmän yhteistyötä työnantajapuolen kanssa. Työpaikkasuomi-palvelu on tällä hetkellä alikäytetty, eikä työnantajilla ole riittävästi tietoa palvelusta. Tulisi myös varmistaa, että työperäisillä maahanmuuttajilla on mahdollisuus päästä opiskelemaan suomea työn ohella.

Naisten kotoutuminen

Kotoutumispalveluiden saavutettavuus naisten kohdalla vaatii uudelleen suunnittelua. Selonteossa on hyvin tunnistettu tämän kohderyhmän haasteet. Maahan muuttaneet naiset eivät ole homogeeninen ryhmä. Tämä tulisi huomioida naisille kohdennettuja palvelukokonaisuuksia suunniteltaessa, jotta palvelut voisivat saavuttaa erilaisissa elämänvaiheissa ja -tilanteissa olevia naisia. Kotoutumispalveluissa on rakenteellisia ongelmia, jotka naisten kohdalla voivat estää palveluiden piiriin pääsyä. Kaikilla maahan muuttaneilla naisilla ei ole montaa lasta. Siitä huolimatta monet jäävät kotoutumispalveluiden ulkopuolelle. Riski jäädä kotoutumispalveluiden ulkopuolelle on todellinen esimerkiksi niillä naisilla, jotka maahan tultuaan tai pian sen jälkeen ovat jääneet perhevapaalle. Selonteosta puuttuu tämän heterogeenisen kohderyhmän osalta palvelukokonaisuuden hahmottaminen, resurssointi ja vastuut palveluiden järjestämisessä. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, kuinka naiset saadaan ohjattua palvelujen piiriin heti maahan saapumisen jälkeen. Naiset, jotka eivät ole menossa työmarkkinoille heti maahan saavuttuaan, tulisi voida tavoittaa myös muiden matalankynnysten palveluiden kautta. Neuvola voi toimia niiden naisten kohdalla, joilla on lapsia. Koska neuvolapalvelut siirtyvät maakuntien vastuulle, kuntien ja maakunnan välille tarvitaan yhteistyön ja tiedonvaihdon ratkaisuja.

Kotoutumisajan ylittäneiden maahan muuttaneiden huomioinen selonteossa

Selonteossa tunnistetaan kotoutumisajan ylittäneiden maahan muuttaneiden kohderyhmä ja heidän tarpeensa kielenopetukselle. Olisi tärkeä määritellä tämän kohderyhmän palveluja järjestäville vastuutaho ja resurssit. Tämä kohderyhmä on erittäin heterogeeninen, henkilö voi olla esimerkiksi työperäinen työttömäksi jäänyt maahanmuuttaja, ihmiskaupan uhri, henkilö, jonka kotoutumisaika on päättynyt tai joka ei ole ohjautunut kotoutumisajan palveluihin ajoissa oleskeluluvan saatuaan. Tähän kohderyhmään kuuluu myös asiakkaita, joiden kotoutumisaika on pirstaloitunut sairausloman tai muun syyn vuoksi.

Kuntakokeilun tulosten hyödyntäminen

Vieraskieliset ja maahanmuuttaneet ovat kuntakokeilun kohderyhmää. Heidän palveluiden sekä uusien toimintatapojen ja menetelmien käyttäminen ja kehittäminen on tärkeä osa kuntakokeilua. Kuntien osaamiskeskustoiminta toimii yhteistyössä kuntakokeilun kanssa. He tarjoavat räätälöityjä työllistämistä edistäviä palveluita vieraskielisille. Siksi on tärkeää, että osaamiskeskustoiminnalle varmistettaisiin pysyvä rahoitus.

Kohderyhmän kotoutumisessa voidaan hyödyntää kuntakokeilun aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä myös kokeilun päätyttyä. Kuntakokeilun vaikutuksia työllisyyteen ja kotoutumiseen on vaikea arvioida ennen kuin kokeilu on päättynyt. Osaamiskeskusten rooli ja palvelut osana muuta palvelukenttää tulee selkiyttää ja luoda selkeä ja toimiva malli viranomaistyöhön nähden ja/tai sen rinnalle.

Kotoutumisajan lyhentäminen

Selonteossa ehdotetaan kotoutumisajan lyhentämistä kahteen vuoteen, mutta kansainvälistä suojelua saaneiden ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien kohdalla ei ole pääsääntöisesti realistista tavoitella kahden vuoden mittaista kotoutumisaikaa. Kahden vuoden kotoutumisaika olisi mahdollinen, mikäli tämän ryhmän erityistarpeita osattaisiin huomioida paremmin valtavirtapalveluissa. Pakolaistaustaisten henkilöiden moninaiset ja haastavat taustat ovat useimmiten esteenä nopealle kotoutumiselle ja vaativat vuosien pitkäjänteistä tukea ja ohjausta sekä oikeanlaisia palveluita kunkin yksilöllisestä tilanteesta riippuen. Kotoutumisajan lyhentäessä tulisi varmistaa, että valtavirtapalveluissa on osaamista ja resurssit huminoida tämän kohderyhmän erityistarpeita. Kuntien osaamiskeskus tarjoavat tällä hetkellä kotoutumisajan päättyessä työllistymistä tukevia palveluita, osaamiskeskusten rahoitus tulisi turvata. Jos kotoutumisaika lyhenee, mitä se tarkoittaa suhteessa laskennallisten korvausten maksamiseen?

Kotoutumishjelma

Selonteossa jää epäselväksi työvoiman ulkopuolella olevien kotoutujien palvelukokonaisuus, taho kenen vastuulle kuuluu kotoutumishjelman laatiminen ja palveluihin ohjaaminen ja resurssit. Tämä kohderyhmä ei välttämättä ole minkään palveluiden piirissä ja siksi heidän tavoittamisensa on haastavaa.

Selonteossa tunnistetaan, että kaikki eivät kotoutumiskoulutuksen aikana saavuta tavoitekielitaitotasoa. Epäselväksi kuitenkin jää, kenen vastuulla koulutukseen ohjaaminen on, kuka koulutuksen järjestää ja koulutuksen rahoittaa.

Toimijoiden roolit ovat vielä epäselviä

Selonteossa on tunnistettu kotoutumis- ja maahanmuuttotyön keskeisiä kehittämisen kohteita. Dokumentissa jää vielä epäselväksi erityisesti vastuulliset toimijatahot. Työvoima ja elinkeinopalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle ja hyvinvointialueuudistuksen valmistelu sekä

lopullisen lainsäädännön ratkaisut ovat huomattavia uudistuksia, joilla tulee olemaan vaikutuksia kuntien toimintaan ja alueiden toimijoihin (ml kolmas sektori). Näiden uudistusten vaikutukset eri toimintoihin ja resursseihin tulisi olla tiedossa, jotta kotoutumista koskevat työnjaot ja resurssimäärittelyt voidaan ratkaista.

Kotoutumisen käsite on laaja ja sitä ohjaavat eri ministeriöt eri lainsäädäntöihin nojaten.

Kotoutumisen liittyvät palvelut konkretisoituvat kuntasektorilla erilaisten koulutus-, sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluiden kokonaisuutena, jossa kutakin toimialaa säätelee myös oma erillislainsäädäntö sekä tähän nivottu rahoitusjärjestelmä. Lainsäädäntöä ja sitä ohjaavia rahoituksia tulisi valmistella siten, että ne tunnistaisivat paremmin toinen toistensa rajapinnat, eivätkä synnyttäisi epätasa-arvoa joillekin väliinputoajakohderyhmille.

Koulutusten sisältö ja rahoitus

Suomen/ruotsin kielen opiskelun tulisi olla kannattavaa ja kannustavaa maahanmuuttajille ja vieraskielisille kaikissa elämänvaiheissa, mikäli sille koetaan olevan tarvetta tai niin kauan, että henkilö saavuttaa tavoittelemansa työelämän tai koulutuksen edellyttämän kielitaidon tason (kotoutumisajasta tai statuksesta riippumatta). Suomen/ruotsin kielen ja yhteiskuntatiedon opiskelu ei saisi johtaa maahanmuuttajia ja vieraskielisiä henkilöitä erinäisiin kannustin- tai tuloloukkuihin.

Hyvät väestösuhteet

Selonteossa on hyvin tunnistettu yhteiskunnan asenteiden ja syrjinnän kokemukset sekä ilmapiirin merkitys ihmisten hyvinvointiin, kotoutumisen onnistumiseen ja turvallisuuden tunteeseen. Nämä tulisi kytkeä paremmin yhdenvertaisuuspolitiikkaan. Yhteiskunnan vastaanottavaisuus vaikuttaa kotoutumisen onnistumista, kaksi suuntaisella kotoutumisella tulisi parantaa yhteiskunnan kykyä vastaanottaa uusia tulijoita. Tähän tarvitaan selkeitä toimenpide ehdotuksia ja vastuut.

Oulussa 21.10.2021

Priyanka Sood
Monikulttuurisen työn koordinaattori

Paula Salmu
Tiimiesimies, Koto-tiimi